

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного університету
«Житомирська політехніка»
доктору економічних наук, професору
Легенчуку С.Ф.

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора економічних наук, професора

Житара Максима Олеговича

декана факультету менеджменту, фінансів та маркетингу
Державного некомерційного підприємства «Державний університет
Київський авіаційний інститут»
на дисертаційну роботу

Полчанова Олексія Юрійовича

на тему «Управління фінансами суб'єктів господарювання у сфері ІТ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій як одного з ключових рушіїв сучасної економіки зумовлює зростання наукового та практичного інтересу до питань управління фінансами підприємств ІТ-галузі. Специфічна природа ІТ-бізнесу, що визначається переважанням нематеріальних активів над матеріальними, проєктним характером організації праці, надзвичайно високою мобільністю людського капіталу, суттєвою часткою валютної виручки та залежністю від міжнародних замовників, породжує принципово відмінні від традиційних галузей вимоги до системи фінансового менеджменту. Жоден із наявних підходів до управління фінансами підприємств у чистому вигляді не охоплює повної галузевої специфіки ІТ-бізнесу, що зумовлює необхідність розробки окремого теоретичного обґрунтування та галузево орієнтованого практичного інструментарію фінансового управління.

Додаткової гостроти означеній проблематиці надають умови повномасштабної збройної агресії проти України. Функціонування ІТ-підприємств в умовах воєнного стану суттєво трансформувало їхні фінансові стратегії. Водночас ІТ-сектор продемонстрував виняткову стійкість та адаптивність, зберігши позиції провідного джерела валютних надходжень для України і посиливши свою роль у забезпеченні фінансової стабільності країни, що підтверджує стратегічну значущість ІТ-галузі для повоєнного економічного відновлення та актуалізує потребу в науково обґрунтованих підходах до вдосконалення системи управління фінансами ІТ-підприємств.

Важливим чинником, що визначає актуальність дослідження, є також нерівномірність фінансового розвитку всередині самої ІТ-галузі. Суттєва поляризація між аутсорсинговими, аутстафінговими та продуктовими компаніями за структурою активів, джерелами фінансування, рівнем ліквідності

та характером фінансових ризиків унеможливилося застосування уніфікованих підходів до фінансового менеджменту і вимагає диференційованого, галузево орієнтованого інструментарію оцінки та управління.

Вищезазначене свідчить про актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Полчанова Олексія Юрійовича.

Тема дисертаційної роботи є актуальною та практично значущою, що підтверджується її зв'язком з науково-дослідною роботою за темою: «Інформаційні системи в обліку суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0125U004090), у межах якої автором проведені дослідження, що пов'язані з теоретичним обґрунтуванням та удосконаленням методичного забезпечення управління фінансами підприємств ІТ-галузі.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Сформульовані в дисертації наукові результати, узагальнення та практичні рекомендації характеризуються належним рівнем аргументованості та логічної послідовності. Обґрунтованість представлених наукових положень роботи базується на вивченні нормативно-правової бази, аналізі статистичних даних, критичній оцінці провідних вітчизняних і зарубіжних досліджень.

Побудова роботи відзначається внутрішньою логікою та узгодженістю, що забезпечує досягнення визначеної мети та реалізацію поставлених дослідницьких завдань. Представлений матеріал і спосіб його викладення засвідчують цілісний характер дослідження та свідчать про самостійне вирішення автором важливих теоретичних і прикладних питань.

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями досліджень. Наукові положення викладені конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

Досягнення поставленої у роботі мети та сформованих завдань стало можливим завдяки використанню загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання (зокрема, статистичного та факторного аналізу, алгоритмів машинного навчання, панельного множинного регресійного аналізу), що дало змогу обґрунтувати висновки дисертаційної роботи і засвідчити можливість їх до використання в подальших дослідженнях та практичній діяльності.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є достовірними, науково обґрунтованими та аргументованими.

Наукове значення дисертації, достовірність і новизна наукових положень підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, апробацією його результатів під час обговорення їх на 5 міжнародних та 4 всеукраїнських науково-практичних конференціях. Порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено, є посилання на відповідні джерела інформації та дотримано усіх норм законодавства про авторське та суміжні з ним права.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота Полчанова О.Ю. є комплексним, ґрунтовним дослідженням, спрямованим на вирішення актуального наукового завдання

щодо поглиблення теоретичних засад й розробки методичних підходів, спрямованих на розвиток системи управління фінансами суб'єктів господарювання ІТ-галузі.

До найбільш вагомих результатів дисертації можна віднести такі наукові положення:

Ідентифікацію ІТ-бізнесу як об'єкта управління фінансами на підставі врахування його галузевої специфіки, обумовленої впливом внутрішніх (тип бізнес-моделі, тип контрактів, життєвий цикл розробки програмного забезпечення) та зовнішніх факторів (глобалізація ринків ІТ-послуг, волатильність валютних курсів, регуляторне середовище), що дозволяє визначити особливості акумуляції фінансових ресурсів через специфічні моделі залучення фінансування, формування структури витрат з домінуванням витрат на оплату праці та дослідження і розробки, а також оцінки фінансових ризиків з урахуванням проєктного характеру діяльності та залежності від міжнародних замовників (рис. 1.5, с. 66; табл. 1.5–1.10, с. 53–63).

Розвинений теоретичний базис управління фінансами ІТ-бізнесу на основі застосування системного підходу, що надало можливість розкрити специфіку забезпечувальної підсистеми через урахування галузевих особливостей та бізнес-моделі підприємства (проєктний характер діяльності, висока мобільність кадрів, розмиття меж між внутрішніми працівниками та зовнішніми підрядниками, переважне використання гнучких контрактних форм і інноваційних фінансових інструментів), визначити зовнішні та внутрішні фактори впливу на систему та комплексно представити цільову, функціональну і забезпечувальну підсистеми управління фінансами з урахуванням умов функціонування ІТ-галузі, включаючи воєнний стан (рис. 1.6, с. 74; рис. 1.8, с. 82; табл. 1.12, с. 86).

Удосконалені методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансами підприємств ІТ-бізнесу та обґрунтовано доцільність використання підходів, орієнтованих на управління прибутковістю, оптимізацію операційних витрат та управління ризиком; на основі регресійного моделювання фінансових коефіцієнтів виявлено залежність прибутковості підприємств-лідерів ІТ-галузі від їх фінансового стану та ділової активності в умовах повномасштабної війни, що надало можливість сформулювати практичні рекомендації для зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів ІТ-підприємств (табл. 2.38–2.40, с. 180–185).

Розвинену систему управління фінансами ІТ-підприємств з використанням ризикоорієнтованого підходу, що, на відміну від існуючих підходів, які нівелюють значення ризику як самостійного об'єкта фінансового управління, передбачає формування матриці управлінських фінансових рішень як результату сценарного моделювання із застосуванням методології оцінки валютних ризиків на основі Value at Risk, прогнозування валютних курсів із використанням моделей ARIMA та стрес-тестування за сценаріями девальвації/ревальвації гривні, що сприяє мінімізації потенційних втрат від несприятливих коливань валютних курсів та підвищенню фінансової стійкості ІТ-підприємств (табл. 3.12–3.16, с. 231–255; рис. 3.11–3.23, с. 240–253; додаток 3)..

Слід зазначити, що всі вищезазначені положення є підставою для висновку, що дисертаційна робота виконана на достатньо високому науково-теоретичному і методичному рівнях та має практичне значення і наукову цінність.

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики

Окремі положення роботи доведено до рівня практичних пропозицій. Довідки щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження підтверджують теоретичну значущість та практичне значення дисертації. Зокрема, матеріали дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Державного університету «Житомирська політехніка» при викладанні освітніх компонент «Корпоративні фінанси», «Менеджмент в ІТ» при підготовці здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем та другим (магістерським) рівнем за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок») (довідка №44-13.00/300 від 09.03.2026). Крім того в діяльність ТОВ «ВКМ ГРУП ІОА» впроваджено рекомендації щодо оцінки компенсацій ІТ-спеціалістам через запропоновану систему бенчмаркінгу.

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано у 16 наукових працях загальним обсягом 6,69 авт. арк. (особисто автору належить 2,96 авт. арк.), з яких 6 – у наукових фахових виданнях України та 10 публікацій апробаційного характеру в інших наукових виданнях. Зміст опублікованих праць охоплює ключові результати дисертаційного дослідження, зокрема теоретичні узагальнення, методичні підходи та практичні аспекти управління фінансами суб'єктів господарювання в сфері ІТ, а також напрями його вдосконалення. Вивчення публікацій автора дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про їх відповідність вимогам щодо кількості, змісту і достатньої повноти відображення результатів наукового дослідження. Внесок дисертанта у роботи, опубліковані у співавторстві, належним чином конкретизовано у переліку опублікованих за темою дисертації праць. На захист дисертації виносяться виключно особисті розробки Полчанова А.Ю.

Оцінка змісту та дотримання академічної доброчесності

Оцінка змісту дисертаційної роботи Полчанова А.Ю. та публікацій здобувача свідчить про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності, фальсифікації, фабрикації чи інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійність виконання дослідження. Дисертація містить посилання на джерела інформації у випадку використання розробок, ідей, відомостей, тверджень; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Проведене дисертаційне дослідження відзначається належним науковим рівнем та ґрунтовним аналізом проблем управління фінансами підприємств ІТ-галузі. Водночас у процесі ознайомлення з роботою виникають окремі дискусійні питання та зауваження:

1. В дослідження запропоновано порядок формування рейтингової оцінки управління фінансами підприємств ІТ-галузі шляхом комплексного поєднання показників рентабельності (ROA, ROE, NPM), фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, поточна та абсолютна ліквідність) та ділової активності (оборотність активів та дебіторської заборгованості, приріст виручки) (табл. 2.17–2.28, с. 135–153; додаток Ж). Водночас запропонована система показників потребує додаткового обґрунтування в частині її повноти стосовно галузевої специфіки ІТ-бізнесу. Зокрема, відсутність у складі рейтингової методики показників, що відображають тип бізнес-моделі підприємства (аутсорсинг, аутстафінг, продукт), динаміку операційних грошових потоків, а також EBITDA, знижує аналітичну цінність рейтингу та може призводити до некоректного порівняння підприємств з принципово різними моделями генерування доходів і структурою витрат. Включення зазначених показників до системи оцінювання дозволило б підвищити репрезентативність рейтингу та повніше врахувати особливості ІТ-бізнесу як специфічного об'єкта фінансового управління.

2. Запропонована система бенчмаркінгу компенсацій (табл. 3.8–3.10, с. 215–216) побудована на даних опитування DOU за грудень 2024 року. З огляду на динамічність ринку ІТ-праці та суттєві коливання рівнів компенсацій під впливом макроекономічних і воєнних чинників, залишається дискусійним питання актуальності та строків застосування розроблених бенчмаркових діапазонів. Методика потребує більш детального обґрунтування механізму її регулярного оновлення та адаптації до нових ринкових реалій.

3. Дискусійним є включення до системи ризикоорієнтованого управління фінансами аналізу криптовалютних ризиків BTC/UAH (рис. 3.4, с. 229; рис. 3.10, с. 237; рис. 3.19–3.22, с. 248–251). Незважаючи на те, що аналіз підтвердив екстремальну волатильність криптовалюти і зробив висновок про її непридатність для консервативних стратегій управління ризиками, доцільність відповідного розділу методики для операційного управління потребує додаткового обґрунтування в частині реальної поширеності використання криптовалюти у розрахунках ІТ-підприємств.

Наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Полчанова О.Ю. на тему «Управління фінансами суб'єктів господарювання у сфері ІТ», є завершеною, самостійно виконаною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальне наукове завдання поглиблення теоретичних засад і розробки комплексного методичного інструментарію для вдосконалення системи управління фінансами підприємств ІТ-галузі України в умовах цифрової трансформації та воєнного стану.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Полчанова О.Ю. «Управління фінансами суб'єктів господарювання у сфері ІТ» відповідає тематиці у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення

дисертації» та вимогам постанови КМУ № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Полчанов Олексій Юрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

декан факультету менеджменту, фінансів та маркетингу

Державного некомерційного підприємства

«Державний університет

Київський авіаційний інститут»

доктор економічних наук, професор



Максим ЖИТАР

